

ПРОТИВ ПРАКСЕЈА*

ADVERSUS PRAXEAN

(ПОГЛАВЉА 11–13)

Quintus Septimius Florens
Tertullianus

Квинт Септимије Флоренс
Тертулијан

Cap. 11. Probare autem tam aperte debebis ex scripturis, quam nos probamus illum sibi filium fecisse sermonem suum. si enim filium nominat, filius autem non alius erit quam qui ex ipso prodiit, sermo autem prodiit ex ipso, hic erit filius, non ipse de quo prodiit: non enim ipse prodiit ex semetipso. porro qui eundem patrem dicis et filium, eundem et protulisse ex semetipso facis et prodisse quod deus est. si potuit fecisse, non tamen fecit. aut

Гл. 11. Ти си такође дужан да докажеш по Писму, али са оном сигурношћу, са којом ми доказујемо, да је Бог начинио Себи Сина и своје Слово. Ако га је Он назвао Сином, онда Син није нико други, него онај који је од Њега самог произашао, а Слово је, дакле, произашло од Њега, оно је Син, а не Онај исти од кога произлази, јер Бог не произлази Сам из Себе. Даље, поистовећујући Оца и Сина, ти чиниш тако да је један исти Бог пронео себе самога и произашао из самога себе. Међутим, ако

* Изворник: *Q. Septimii Florentis Tertulliani Adversus Praxean liber*, the text edited, with an introduction, translation, and commentary by Ernest Evans, London : SPCK, 1948. Наставак из друге свеске за 2013. годину (превод поглавља 1–3 објављен је у *Теолошким поједима* XLV, бр. 2 (2012), стр. 215–222, превод поглавља 4–5 у *Теолошким поједима* XLV, бр. 3 (2012), стр. 431–434, превод поглавља 6–7 у *Теолошким поједима* XLVI, бр. 1 (2013), стр. 3–6), а превод поглавља 8–10 у *Теолошким поједима* XLVI, бр. 2 (2013), стр. 323–330).

exhibe probationem quam ex-
postulo meae similem, id est
sic scripturas eundem filium et
patrem ostendere quemadmo-
dum apud nos distincte pater
et filius demonstrantur: dis-
tincte inquam, non divise. si-
cut ego profero dictum a deo,
Eructavit cor meum sermo-
nem optimum, haec tu contra
opponas alicubi dixisse deum,
Eructavit me cor meum sermo-
nem optimum, ut ipse sit qui et
eructavit et quod eructavit, et
ipse qui protulerit et qui pro-
latus sit, si ipse est et sermo et
deus. ecce ego propono patrem
filio dixisse, Filius meus es tu,
ego hodie generavi te: si velis
ut credam ipsum esse patrem
et filium, ostende sic pronun-
tatum alibi, Dominus dixit ad
se, Filius meus sum ego, ego
hodie generavi me; proinde et,
Ante luciferum generavi me;
et, Dominus condidi me initi-
um viarum in opera mea, ante
omnes autem colles generavi
me; et si qua alia in hunc mo-
dum sunt. quem autem vereba-
tur deus dominus universitatis
ita pronuntiare, si ita res erat?
an verebatur ne non credere-
tur si simpliciter se et patrem
et filium pronuntiasset? unum
tamen veritus est, mentiri ve-
ritatis auctorem semetipsum et
suam veritatem. et ideo vera-
cem deum credens, scio illum
non aliter quam disposuit pronun-
tiasse nec aliter disposuis-

је то и могао да учини, Бог то није
урадио! Или, дакле, простри дока-
зе, сличне мојим поставкама, одно-
сно онако како би на темељу самог
Писма било показано да су Отац и
Син исти, управо онако како смо
ми показали да су Отац и Син раз-
личити, понављам опет различити,
али не и раздвојени. И као што ја
доносим оно што је Богом речено:
„Изађе из срца мога реч блага“ (Пс.
44, 2), тако и ти наведи било које
место где је Бог рекао другачије, на
пример: Излило је срце моје Мене,
Реч благу, тако да буде један исти
онај из кога излази и онај који је
изашао, онај који производи да бу-
де исти са оним који је произнесен,
ако су управо исти поистовећени
Бог и Слово. Ево, навешћу оно што
је Отац рекао Сину: „Син мој јеси
Ти, ја те данас родих“ (Пс. 2, 7). Ако
ти желиш да ја поверујем да су исти
Отац и Син, покажи ми да је било
где другде речено: „Господ рече
Себи, Ја сам свој Син, ја родих Се-
бе данас“, као што би исто тако на
другом месту требало да буде: „Пре
данице родио сам Себе“ и: „Ја Го-
спод учинио сам себе почетком пу-
тева својих за дела своја, пре свих
брегова родио сам Себе“, или било
шта друго у овом погледу.

Зар треба и кога то да се пла-
ши Господ Бог васељене, да тако
кажемо, ако није тако у самој ства-
ри? Стварно треба да се плаши да
му не верују, али само ако би себе
прогласио Оцем и Сином. Међутим,
он има страх само од једне ствари
– да слаже, јер је Он Творац Исти-

se quam pronuntiavit. tu porro eum mendacem efficias et fallacem, et deceptorem fidei huius, si cum ipse esset sibi filius alii dabat filii personam, quando scripturae omnes et demonstrationem et distinctionem trinitatis ostendant a quibus et praescriptio nostra deducitur, non posse unum atque eundem videri qui loquitur et de quo loquitur et ad quem loquitur, quia neque perversitas neque fallacia deo congruat, ut cum ipse esset ad quem loquebatur, ad alium potius et non ad semetipsum loquatur. accipe igitur et alias voces patris de filio per Esaiam: Ecce filius meus quem elegi, dilectus meus in quem bene sensi; ponam spiritum meum super ipsum et iudicium nationibus annuntiabit. accipe et ad ipsum: Magnum tibi est ut voceris filius meus ad statuendas tribus Iacob et ad convertendam dispersionem Israelis; posui te in lucem nationum, ut sis salus in extremum terrae. accipe nunc et filii voces de patre: Spiritus domini super me, quapropter unxit me ad evangelizandum hominibus. item in psalmo ad patrem de eodem: Ne dereliqueris me, donec annuntiem brachium tuum natiuitati universae venturae. item in alio: Domine quid multiplicati sunt qui comprimunt me? sed et omnes paene psalmi qui Christi personam susti-

не и сама Истина. И зато верујући у истинитог Бога, ја знам да је он објавио не другачије од онога како је поставио, а поставио је не супротно ономе како је објавио. А ти сматраш њега Обмањивачем, Лашцем и Уништитељем поверења у Себе самога, јер би, по теби, Он сам себи био Син, навлачећи на себе синовску маску. Како то, када цело Писмо указује на разликовање Тројице? На основу чега ми извлачимо наше доказе и правимо закључак да не могу да буду један исти Онај који говори и Онај о коме се говори и Онај коме се обраћа. Јер ни обмана ни лаж не приличе Богу, а било би само у том случају, ако би Он будући Тај који се обраћа, почео да се обраћа не некоме другоме, него самоме себи!

Обрати пажњу и на друге Очеве речи о Сину, изговорене преко пророка Исаије: „Ово је Син мој кога сам ја изабрао, љубљени мој који је по мојој вољи, положићу Дух мој на њега и објавиће народима суд“ (Ис. 42, 1). Прихвати и следеће: „За тебе биће величанство да се назовеш мојим Сином да се подигне племе Јаковљево и да се сабере расејани Израил и начинићу те светилом народа да би Ти био спасење до крајева земље“ (Ис. 49, 6). Узми сада и Синовљеве речи о Оцу: „Дух је Господа на мени јер ме посла да јављам добре гласе људима“ (Ис. 61, 1). Тако и у псалму има за Оца следеће: „Не остављај ме док не објавим мишицу твоју целом роду који долази“. (Пс. 71, 18). Исто тако и у другом псалму:

nent filium ad patrem, id est Christum ad deum, verba facientem repraesentant. anima dverte etiam spiritum loquentem ex tertia persona de patre et filio: Dixit dominus domino meo, Sede ad dexteram meam donec ponam inimicos tuos scabellum pedoni tuorum. item per Esaiam: Haec dicit dominus domino meo Christo. item per eundem ad patrem de filio: Domine, quis credidit auditui nostro et brachium domini cui revelatum est? annuntiavimus de illo sicut puerulus, sicut radix in terra sitienti, et non erat forma eius nec gloria. haec pauca de multis: nec enim affectamus universas scripturas evolvere, cum et in singulis capitulis plenam maiestatem et auctoritatem contestantes maiorem congressum in retractatibus habeamus. his itaque paucis tamen manifeste distinctio trinitatis exponitur: est enim ipse qui pronuntiat spiritus, et pater ad quem pronuntiat, et filius de quo pronuntiat. sic et cetera, quae nunc a patre de filio vel ad filium, nunc a filio de patre vel ad patrem, nunc a spiritu pronuntiantur, unamquamque personam in sua proprietate constituunt.

Сар. 12. Si te adhuc numerus scandalizat trinitatis quasi non connexae in unitate

„Господе што су се умножили који ме притискају“ (Пс. 3, 2). И готово сви псалми који пророкују о Христовој личности представљају Сина који говори са Оцем, то јест Христа (Помазаника) са Богом (Оцем). Обрати пажњу и на то како Дух као треће Лице говори о Оцу и Сину: „Рече Господ Господу моме седи мени с десне стране, док не положим непријатеље твоје у подножје ногу твојих“ (Пс. 109, 1). Тако и код Исаије: „Овако говори Господ Господу моме Христу (Помазанику)“ (Ис. 45, 1). Тако се говори о Оцу и Сину: „Господе, ко поверова нашој проповеди и мишица Господња коме беше откривена? Благовестимо о Њему као о изданку, јер као корен из жедне земље беше без обличја и без славе“ (Ис. 53, 1–2). Ово је тек малко од многих и многих места. Али, немамо намеру да одвијамо цело Свето Писмо, када са оваквим појединим скупљеним главама задржавамо и посведочавамо пуноћу величине и пуноважности. Слично смо наводили и раније. Из ово мало сведочанстава јасно се види различитост личности Свете Тројице.

Један је Дух који говори, Онај коме се обраћа је Отац, а Син онај о коме се говори. Тако и све остало што је Отац рекао о Сину или казао Сину, односно Син о Оцу или Оцу, или, пак, Свети Дух, показује свако Лице у својој особености.

Гл. 12. Али, ако те саблажњава број Тројице, ако нису повезани у простом Јединству, питам те

simplici, interrogo quomodo unicus et singularis pluraliter loquitur, Faciamus hominem ad imaginem et similitudinem nostram, cum debuerit dixisse, Faciam hominem ad imaginem et similitudinem meam, utpote unicus et singularis. sed et in sequentibus, Ecce Adam factus est tanquam unus ex nobis, fallit aut ludit, ut cum unus et solus et singularis esset numerose loqueretur. aut numquid angelis loquebatur, ut Iudaei interpretantur, quia nec ipsi filium agnoscunt? an quia ipse erat pater filius spiritus, ideo pluralem se praestans pluraliter sibi loquebatur? immo quia iam adhaerebat illi filius, secunda persona, sermo ipsius, et tertia, spiritus in sermone, ideo pluraliter pronuntiavit Faciamus et Nostrani et Nobis. cum quibus enim faciebat hominem, et quibus faciebat similem? filio quidem qui erat induturus hominem, spiritu vero qui erat sanctificaturus hominem, quasi cum ministris et arbitris ex unitate trinitatis loquebatur. denique sequens scriptura distinguit inter personas: <Et fecit> deus hominem, ad imaginem dei fecit illum. cur non suam, si unus qui faciebat et non erat ad cuius faciebat? erat autem ad cuius imaginem faciebat, ad filii scilicet, qui homo futurus cer-

следеће: на који начин Један и Јединствени говори о себи у множини: „Створићемо човека по образу и подобију нашем“ (Пост. 1, 26), а као Један и Јединствени требало је да каже: „Створићу човека по образу и подобију своме“. А да ли он лаже или се изиграва, када у следећим стиховима опет говори у множини: „И гле, Адам је постао као један од нас“ (Пост. 3, 22). Како то да када је Једини, Сам и Јединствен, а да говори у множини? Или се Он, можда, обраћа неким анђелима као што то тумаче Јудеји који не признају Сина? Или: пошто сâм беше Отац, Син и Дух – дакле многи, говорећи на тај начин о себи управо у множини.

И када се Њему придода Друго Лице – Син, Његово Слово, и још Треће – Дух у Словоу, Он зато и говори у множини: „створићемо... по нашем и ... нас“. Са ким је, према томе, Он то створио човека и коме га је учинио подобним? Подобним Сину, наравно, јер је требало да се Он обуче у човека, и подобним Духу, управо, који треба да освети човека. Са њима је као са служитељима и сведоцима беседио у Тројичном јединству. Даље, по Писму, разликују се божанске Личности: „И створи Бог човека... по образу Божијем створи га“ (Пост. 1, 27). Зашто није речено „по своме“, ако је само један једини који је стварао? Међутим, био је неко према чијем образу је творено, разумљиво према образу Сина који треба да постане прави и истинити човек, створивши Свој образ, назвавши га човеком, који је

tior et verior imaginem suam fecerat dici hominem qui tunc de limo formari habebat, imago veri et similitudo. sed et in antecedentibus operibus mundi quomodo scriptum est? primum quidem, nondum filio apparente Et dixit deus Fiat lux, et facta est. ipse statim sermo lux vera quae illuminat hominem venientem in hunc mundum, et per illum mundialis quoque lux. exinde autem in sermone, Christo adsistente et administrante, deus voluit fieri et deus fecit: Et dixit deus Fiat firmamentum, et fecit deus firmamentum; Et dixit deus Fiant luminaria, et fecit deus luminare maius et minus. sed et cetera utique idem fecit qui et priora, id est sermo dei per quem omnia facta sunt et sine quo factum est nihil. qui si ipse deus est secundum Ioannem – Deus erat sermo – habes duos, alium dicentem ut fiat, alium facientem. alium autem quomodo accipere debeas iam professus sum, personae non substantiae nomine, ad distinctionem non ad divisionem. ceterum <etsi> ubique teneo unam substantiam in tribus cohaerentibus, tamen alium dicam oportet ex necessitate sensus eum qui iubet et eum qui facit. nam nec iuberet, si ipse faceret dum iuberet fieri. per eum tamen iubebat, haud sibi iussurus si unus esset, aut

тада направљен од праха, као истинити образ и подобје човештва. Али да видимо шта је напред речено о стварању света. У почетку, када се још није јавио Син, Бог је рекао „нека буде светлост и би светлост (Пост. 1, 3), односно само Слово „истинита светлост, која просвећује сваког човека који долази у свет“ (Јн. 1, 9) и кроз Њега је дошла светлост у свет. Наиме, у Слову – Христу који је присутан испуњава се Очева заповест: „И рече Бог нека буде свод“ (Пост. 1, 6) и „направи Бог свод“ (Пост. 1, 7) и „рече Бог нека буду светила“ (Пост. 1, 14) и „направи Бог светило велико и светило мало“ (Пост. 1, 16). Али то и све остало, створио је управо Онај, који је био пре свега, то јест Слово Божије, кроз Кога „је све постало, и без кога ништа није постало што је постало“ (Јн. 1, 3). Ако је, дакле, Слово Бог, а према апостолу Јовану „Слово је било Бог“ (Јн. 1, 1) тада ти имаш Двојицу, Једнога који вели: нека буде и Другога који то извршава. И већ сам ти показао на који начин треба да појмиш да је други различит према именовању лица, а не према суштини, према разликовању, а не према подели. И тако уопште било где да ја држим до Једне Суштине у узајамно повезаној Тројици. Сматрам да је неопходно из самог појма назвати Једним који наређује, а Другим који извршава. Јер Отац не би наређивао, ако би то сам обављао, а говорио је: Нека буде! Међутим, Отац је заповедао кроз Сина, а уколико би он био Једини, тада би или сам себи наређивао или стварао без

sine iussu facturus; quia non expectasset ut sibi iuberet.

Сар. 13. Ergo, inquis, si deus dixit et deus fecit, si alius deus dixit et alius fecit, duo dii praedicantur. si tam durus es, puta interim. et ut adhuc amplius hoc putes, accipe et in psalmo duos deos dictos: Thronus tuus, deus, in aevum, <virga directionis> virga regni tui; dilexisti iustitiam et odisti iniquitatem, propterea unxit te deus, deus tuus. si ad deum loquitur, et unctum deum a deo, affirmat et hic duos deos pro virga regni tui. inde et Esaias ad personam Christi, Et Seboin, inquit, viri elati, ad te transibunt et post te sequentur vinciti manibus et te adorabunt, quia in te deus est; tu enim es deus noster et nesciebamus, deus Israelis. et hic enim dicendo Deus in te, et Tu deus, duos proponit, qui erat in Christo et Christum ipsum. plus est quod in evangelio totidem invenies: In principio erat sermo et sermo erat apud deum et deus erat sermo: unus qui erat, et alius penes quem erat. sed et nomen domini in duobus lego: Dixit dominus domino meo, Sede ad dexteram meam. et Esaias haec dicit Domine, quis credidit auditui nostro, et brachium domini cui revelatum est? brachium enim tuum

наређења, али мислим да није потребно да сам себи наређује.

Гл. 13. Питаћеш: „Дакле, ако је Бог рекао и Бог учинио, ако је један Бог рекао, а други Бог учинио, то се онда проповедају два Бога“. Али, ако си ти толико недотаван и бенаст, размисли сâм у међувремену и да би ти било више јасно, обрати пажњу на то да су у псалму споменута два Бога: „Престол је твој, Боже, до века, жезал правде је жезал Царства Твога, заволео си правду и омрзао неправду, зато те је помазао Боже, Бог Твој!“ (Пс. 44, 7–8). На тај начин, ако се псалам обраћа Богу, то јест, Богу помазаном од Бога и на овом месту се потврђује да је реч о два Бога, због речи „жезал Царства твога“. Отуда се и Исаија обраћа личности Христовој: „И Савејци људи стасити доћи ће Теби и следиће Те свезаних руку, и поклониће се пред Тобом, јер је у Теби Бог, Ти си Бог наш, а за другога не знајасмо, Ти си Бог Израиљев“ (Ис. 45, 14–15). И овде се казује о Двојници: „Бог у Теби“ и „Ти у Богу“, то јест о Ономе који је био у Помазанику и о самоме Помазанику. Осим тога и у Јеванђељу се може наићи на следеће: „У почетку беше Слово и Слово беше у Бога и Бог беше Слово (Јн. 1, 1). Један који беше и Други код кога је био, а име Божије се односи на Двојницу: „Рече Господ, Господу моме, седи мени с десне стране“ (Пс. 109, 1). И Исаија каже овако: „Господе, ко поверова чувењу нашему и мишица Господ-

non <domini> dixisset, si non dominum patrem et dominum filium intellegi vellet. etiam adhuc antiquior Genesis: Et pluit dominus super Sodomam et Gomorram sulphur et ignem de caelo a domino. haec aut nega scripta, aut quis es ut non putes accipienda quemadmodum scripta sunt, maxime quae non in allegoriis et parabolis sed in definitionibus certis et simplicibus habent sensum? quodsi ex illis es qui tunc dominum non sustinebant dei se filium ostendentem ne eum dominum crederent, recordare tu cum illis scriptum esse, Ego dixi, Vos dii estis et filii altissimi; et, Stetit deus in ecclesia deorum: ut si homines per fidem filios dei factos deos scriptura pronuntiare non timuit, scias illam multo magis vero et unico dei filio <dei> et domini nomen iure contulisse. ergo, inquis, provocabo te ut hodie quoque ex auctoritate istarum scripturarum constanter duos deos et duos dominos praedices. absit. nos enim, qui et tempora et causas, scripturarum per dei gratiam inspiciamus, maxime paraclети non hominum discipuli, duos quidem definimus, patrem et filium, et iam tres cum spiritu sancto, secundum rationem oeconomiae quae facit numerum, ne, ut vestra perversitas infert, pater ipse credatur natus et passus,

ња коме се откри?“ (Ис. 53, 1). Јер, он би рекао „мишица Твоја“, а не „мишица Господња“, да није желео да се ту разумеју Господ Отац и Господ Син“. Од тога је још старије Постање: „И пустио је Господ са неба изнад Содоме и Гоморе сумпор и огањ од Господа“ (Пост. 19, 24). Е, тако ти, или одричи написано, а ко си ти што сматраш да смисао написаног треба тражити у алегорјама и параболома, а не у јасним и једноставним изразима? А ако си ти од оних који ономад нису подржали Господа који је говорио да је Син Божији и нису поверовали да је он Господ, утуди у главу да је за такве било написано: „Ја рекох: Ви сте богови и синови Вишњег“ и: „Стаде Бог на скупштини богова“ (Пс. 82, 6.1). Управо тако, ако се Свето Писмо не прибојава да назове боговима људе који су по вери својој постали синови Божији, знај да се са још већим правом име Господ односи на јединог и истинитог Сина Божијег. Казаћеш, са друге стране, да те изазивам сада на основу ауторитета Светог Писма на проповедање два Бога и два Господа! Далеко било! Ево и ми, више ученици Утешитеља него људи, који благодаћу Божијом, разматрамо времена и узроке догађаја из Светог Писма, разликујемо двојицу – Оца и Сина, и чак Тројицу – заједно са Светим Духом, следећи разлоге домостроја (икономије) која и чини број. Не као што ваша поганост убацује, да треба веровати како је сам Отац рођен и стра-

quod non licet credi quoniam non ita traditum est. duos tamen deos et duos dominos nunquam ex ore nostro proferimus: non quasi non et pater deus et filius deus et spiritus sanctus deus, et deus unusquisque, sed quoniam retro et duo dii et duo domini praedicabantur, ut, ubi venisset Christus, et deus agnosceretur et dominus vocaretur quia filius dei et domini. si enim una persona et dei et domini in scripturis inveniretur, merito Christus non esset admissus ad nomen dei et domini – nemo enim alius praeter unus deus et unus dominus praedicabatur – et futurum erat ut ipse pater descendisse videretur quia unus deus et unus dominus legebatur, et tota oeconomia eius obumbraretur quae in materiam fidei prospecta atque dispensata est. at ubi venit Christus et cognitus est a nobis quod ipse <sit> qui numerum retro fecerat factus secundus a patre et cum spiritu tertius, etiam pater per ipsum plenius manifestatus, redactum est iam nomen dei et domini in unionem: ut, quia nationes a multitudine idolorum transirent ad unicum deum, et differentia constitueretur inter cultores unius et plurimae divinitatis. nam et lacere in mundo Christianos oportebat ut filios lucis, lumen mundi unum et deum et domi-

дао, то није вера права, јер није тако предато! Међутим, никада се од наших уста није могло чути да постоје два Бога и два Господа. Али, не зато да не може бити тако да је и Отац Бог и Син Бог и Дух Свети Бог, и сваки од њих Бог, већ због тога што су се и раније проповедала два Бога и два Господа, да би, када је дошао Христос, он био признат за Бога и назван Господом, јер је Он Син Бога и Господа. Ако би се у Светом Писму могла наћи једна Личност Бога и Господа, то онда с правом Христа не би требало називати именом Бога и Господа, јер се у Светом Писму не проповеда ни о коме другом него о једном Богу и једном Господу! И онда би било неопходно следовати за тим да је сам Отац сишао на земљу јер иде реч само о једном Богу и једном Господу, али се на такав начин баца сенка на цео Његов домострој (икономију), који је одраније био промишљен и одређен да постане предметом и садржином наше вере. А када је дошао Христос и познат од нас као управо Онај који је довео до настанка броја, поставши Други после Оца, а заједно са Светим Духом Трећи, пошто се преко њега Отац сам открио потпуније, и уредивши име Бога и Господа у јединство, да би се незнабошци од мноштва идола привели до вере у јединога Бога и тако успоставила разлика између поштовалаца Јединога Бога и мноштва божанстава. Јер хришћани као синови светлости треба да светле у свету, пошту-

num colentes et nominantes. ceterum si ex conscientia qua scimus dei nomen et domini et patri et filio et spiritui convenire deos et dominos nominaremus, extinxissemus faces nostras etiam ad martyria timidiores, quibus evadendi quaque pateret occasio iurantibus statim per deos et dominos, ut quidam haeretici quorum dei plures. itaque deos omnino non dicam nec dominos, sed apostolum sequar ut si pariter nominandi fuerint pater et filius deum patrem appellem et Iesum Christum dominum nominem. solum autem Christum potero deum dicere, sicut idem apostolus: Ex quibus Christus, qui est, inquit, deus super omnia, benedictus in aevum omne. nam et radium solis seorsum solem vocabo: solem autem nominans cuius est radius, non statim et radium solem appellabo. nam etsi soles duos faciam, tamen et solem et radium eius tam duas res et duas species unius et indivisae substantiae numerabo quam deum et sermonem eius, quam patrem et filium.

јући и именујући Светлошћу света Јединога Бога и Господа.

Међутим, ако би према савести, по којој знамо да име Бог и Господ приличи и Оцу и Сину и Светоме Духу, почели да их називамо Боговима и Господарима, требало би да угасимо наше бакље и да обуздамо нашу ревност за мучеништво, јер би нам се указала прилика да га избегнемо, јер би се заклели Боговима и Господарима, попут неких јеретика који верују у много богова. Дабоме да ја не користим изразе Богови и Господари, него следујем за апостолом, ако Оца и Сина треба равномерно називати то бих Оца назвао Богом, а Исуса Христа бих назвао Господом (Рим. 1, 7). Али ја Богом могу назвати и Христа као што тај апостол каже: „Од којих је Христос, који је“, каже, „Бог изнад свих, благословен у векове“. (Рим. 9, 5).

Наиме, назваћу сунцем и његов одвојени зрак, сунцем се назива оно чији је зрак, али не носи зрак од почетка име сунца, јер бих тада направио два сунца. Али ја сматрам и сунце и зрак да су две одвојене ствари и два вида једне неразделиве суштине, управо као Бога и Његово Слово, Оца и Сина.

*Са латинској превео
Радован Пиљивовић*

Примљено: 1. 4. 2014.
Одобрено: 25. 4. 2014.